

Filològica de l'IEC. El primer destacà el fet que per a ell i d'altres estudiants de la seva generació Manent era un "mestre alternatiu" al món universitari a través dels seus llibres; el segon, definí l'escriptor com una figura polièdrica en tant que poeta, creador, periodista, biògraf, activista cultural, etc., i recordà que Manent fou alumne seu i n'oferí una lliçó pràctica a partir dels estudis dialectals i topònims.

Jordi MANENT I TOMÀS

Sopar d'homenatge a Joaquim Molas. (18 de març de 2011). — El vespre del 18 de març de 2011, més de noranta persones es van aplegar en un sopar ofert al professor Joaquim Molas amb motiu d'haver complert vuitanta anys. A l'antiga entrada de carruatges de la casa Fuster, al capdamunt dels jardinetes del Passeig de Gràcia, van anar arribant puntualment amics, col·legues i deixebles del mestre, felïços de l'ocasió. Un aplaudiment serrat el va rebre tot just entrar al menjador; les paraules es van reservar per a després de les postres.

A taula, alguns assistents es van mostrar sorpresos de trobar-se, ells que es coneixien potser d'altres concurrències, en l'homenatge a un estudiós de la literatura catalana. Però no hi havia res d'estrany: Joaquim Molas ha sabut concitar, al llarg de la seva llarga trajectòria, moltes i molt diverses col·laboracions i admiracions més enllà del seu estricte camp professional. I per això es va tractar, per dir-ho amb mots del dia, d'un acte ben bé transversal i interdisciplinari, i en aquest cas no es tracta en absolut de parlar per parlar. En realitat, Molas, que ha estat un acadèmic exemplar en el que aquesta condició té de més substancialment ontològic (la recerca infatigable i el rigor metodològic), n'ha estat un d'heterodox sempre que li ha convingut; és a dir, sempre que ho ha cregut necessari per raons d'aquelles que, en general, n'hauríem de dir polítiques, o bé, sovint coincidint-hi, per voluntat d'una comprensió més totalitzadora del fenomen literari modern a Catalunya. Ha estat catedràtic de les dues universitats grans del país i és membre d'antigues i no tan antigues corporacions acadèmiques; però també ha estat activista i programador cultural (en tasques de direcció editorial adreçades sovint a l'alta divulgació; en el comissariat o la coordinació d'exposicions sobre temes literaris, o literaris i plàstics; en la creació de revistes i en la participació en consells de redacció). I, des de la càtedra, va ser decisiu en l'articulació de l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a l'ensenyament secundari, no pas el menor dels seus mèrits.

Deu anys després de la seva jubilació formal (des d'aleshores té la categoria de catedràtic emèrit), i dels homenatges i reconeixements que, en l'àmbit més acadèmic i institucional, li van ser fets en aquell moment, Joaquim Molas es manté plenament en actiu: participa en col·loquis i congressos, escriu i publica amb regularitat, i torna una vegada i una altra als seus temes més estimats.

Per celebrar-ho tot plegat, per agrair-li moltes coses, exalumnes i deixebles (alguns amb qui no s'havia vist des de temps, d'altres vinguts expressament de lluny) del seu ram es van sumar aquell vespre a professionals d'altres àmbits que, en la majoria dels casos, eren, abans que cap altra cosa, amics de l'homenatjat: de l'arquitectura, de les arts plàstiques, del teatre, de la creació literària i de la crítica, del món editorial, del periodisme, de l'administració pública i de les institucions acadèmiques i no acadèmiques hi va haver representants. I cal esmentar, encara, les prop de tres-centes adhesions *in absentia* que es van lliurar al professor en forma d'àlbum, al moment culminant del regal i els parlaments. Amb els grams justos de solemnitat, Josep M. Benet i Jornet, mestre de cerimònies, va donar entrada, successivament, a Josep M. Castellet, que va recordar la col·laboració llarga amb l'amic; a Alan Yates, que es va remuntar al primer i tímid contacte amb el professor, i a Jordi Castellanos, que, com els altres, va rebutjar el to professional per parlar, des de l'amistat sincera i agraïda, del deute que ell i tots els altres deixebles, i finalment tot un país, hi tenim contret, amb el doctor Molas. Amb aquell professor, historiador, crític, que en un moment

determinat va apostar per la literatura (en tots els seus àmbits de creació i difusió) “com una peça més de la dinàmica social en la qual lluiten grups i interessos diversos”. A continuació es va llegir una carta del conseller de Cultura, que també va fer memòria de la primera trobada amb l’homenatjat, i Salvador Giner, amic i col·lega acadèmic, va tancar les intervencions. El professor va rebre com a obsequi un preciós dibuix de Manolo Hugué.

Marina GUSTÀ
Universitat de Barcelona

Conferència sobre «La langue d’oc devant l’école (1789-1951) : du déni à la tolérance».

— En el marc de «*los dimècres del Miralh a l’Ostal d’Occitània*», el 23 de març de 2011 va ser feta aquesta conferència pel professor de sociologia de la universitat de Toulouse II-le Mirail, Hervé Terral, especialista de sociologia de l’educació, concretament en l’àrea lingüística occitana. El professor Terral ha tractat de temes semblants en algun col·loqui precedent, com ara en una comunicació [«*La revue Occitània (1905) : une passerelle entre Occitanie et Catalogne au tournant du xxe siècle*»] al col·loqui de l’*Association Française des Catalanistes*, celebrat a Besiers els dies 22, 23 i 24 de novembre de 2007.¹

La qüestió de les relacions entre “l’escola de la república” i les llengües “regionals”, ens diu Terral, no és simple. El conferenciant comença recordant diversos fets històrics com l’*édit de Villers Coterets* del rei François 1er (1539), que va fer del francès l’única llengua administrativa. També molt aviat (1513), el francès s’introdueix als Jocs Florals de Tolosa de Llenguadoc. Com es pot veure amb el llibre d’Auguste Brun, *Recherches historiques sur l’introduction du français dans les provinces du Midi* (1923), hi va haver mestres d’escola atípics i la conclusió del llibre és que: «*La question du français a été dans notre pays, moins une question de civilisation, qu’une question politique. Entre la diffusion du français et le développement du pouvoir royal, la parallélisme est saisissant.*»

Pel que fa a l’occità, durant els dos segles posteriors a la Revolució Francesa, segons el conferenciant, s’afronten dues tesis: la primera, “la negra”, la dels cercles nacionalistes occitans i de la militància regionalista activa després del 68, declara que l’occità ha estat oprimat per l’Estat jacobinista, prohibit del tot; la segona, “la rosa”, observa que l’occità va trobar espais en l’àmbit de l’escola, com ara els cants tradicionals, i que ben mirat va gaudir d’una certa tolerància. Finalment, ens diu Terral, sembla que les dues tesis tinguin cada una la seva part de veritat: «hom pot parlar d’un compromís desigual, d’una tolerància —en el sentit polític del terme— a través de la llei Deixonne (gener de 1951)... que succeeix, deu anys després, a l’*arrêté* Carcopino (gener de 1941)».

Hom pot observar alternativament, ja a partir de la Revolució Francesa, rebuig i acceptació de la llengua. Així, enfront de l’abbé Grégoire, nadiu de Lorrena, i del bigordà Barrère de Vieuzac, grans censors dels «patois», hi va haver també les traduccions, en els «idiomes locals», dels texts oficials per l’oficina del tarnès Dugas (periodista al *Point du Jour* i diari de Barrère per altra banda!). La *monarchie de juillet* mostra igualment una doble cara: d’un costat, el nimès François Guizot, i el seu conseller Pollux Lorain, fundadors de l’escola popular: «que cada escola sigui una colònia francesa en territori conquerit»; però, d’un altre costat, el moviment cèltic i romànticista. Pel que fa a l’escola, s’estableixen comitès d’inspecció primària amb notabilitats (notaris, advocats, capellans, pastors protestants...): el comitè de Cahors va ser cèlebre, condemnant tots els “patois” en nom de la unitat. I van ser perseguits els mestres que no respectaven la prohibició dels

1. Hom pot trobar els texts de les comunicacions al volum publicat sota el títol *Les relations catalano-occitanes al llindar del segle XXI*, Christian Camps dir., Éditions de la Tour Gile, 2009 (cf. L’article de Terral, p. 347-356).